

Valsts pārstāvība ieguldījumu strīdos

Publicēts: 26.11.2020.

Atjaunināts: 14.02.2023.

Valsts kancelejas loma ieguldījumu strīdos

To paredz Ministru kabineta 2003. gada 20. maija noteikumu Nr. 263 "Valsts kancelejas nolikums" 3.12. apakšpunkts.

2017. gada 10. maijā stājās spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr. 228 "Pārstāvības nodrošināšanas kārtība starptautisko ieguldījumu strīdu izskatīšanā". Atbilstoši minēto noteikumu 15. punktam Valsts kanceleja publicē informāciju par ierosinātiem starptautiskās šķīrējtiesas procesiem pret valsti, kuros ir noteikts šķīrējtiesas sastāvs, ja piemērojama starptautiskais līgums par ieguldījumu veicināšanu un aizsardzību, starptautiskās šķīrējtiesas noteikumi vai strīdā iesaistīto pušu vienošanās nenosaka citādi.

 [Informācija par aktuālajām lietām.](#)

Kas ir starptautiskie ieguldījumu nolīgumi?

Starptautiskie ieguldījumu nolīgumi ir termins, kas ietver divpusējus ieguldījumu aizsardzības līgumus, ieguldījumu aizsardzības līgumus specifiskās nozarēs (piemēram, Enerģētikas hartas nolīgums) un citus starptautiskus līgumus ar ieguldījumu aizsardzības normām (piemēram, Eiropas Savienības un Korejas brīvās tirdzniecības nolīgums).

Starptautiskie ieguldījumu nolīgumi ietver dažādus ieguldījumu aizsardzības standartus, piemēram, aizsardzību pret nekompensētu tiešu vai netiešu ieguldījumu ekspropriāciju, diskriminācijas aizliegumu, vislielākās labvēlības režīmu, taisnīgu un vienlīdzīgu attieksmi, un parasti nodrošina ieguldītāja tiešu piekļuvi strīdu izšķiršanas mehānismam ar valsti, ja nolīguma dalībvalsts, kura saņēmusi ārvalstu ieguldījumus (uzņēmējvalsts), iespējams, pārkāpusi šos standartus.

Līdz šim pasaulē ir noslēgts ap 3300 starptautisko ieguldījumu nolīgumu.

Ko nozīmē šķīrējtiesas mehānisms starp ieguldītāju un valsti?

Šķīrējtiesas mehānisms starp ieguldītāju un valsti, ko paredz starptautiskie ieguldījumu nolīgumi, dod ārvalsts ieguldītājam, kura ieguldījums atrodas citas uzņēmējvalsts teritorijā, tiesības vērsties pret uzņēmējvalsti starptautiskā šķīrējtiesā, ja iespējams ieguldījumu aizsardzības standartu pārkāpums.

Tādējādi ārvalstu ieguldītāji var atsaukties uz valsts atbildību starptautiskajās *ad hoc* šķīrējtiesās, kuru sastāvu parasti veido strīda pušu iecelti trīs šķīrējtiesneši. Šķīrējtiesneša uzdevums ir lemt, vai pastāv starptautisko ieguldījumu nolīgumu pārkāpums un tādējādi arī valsts starptautiskā atbildība.

Kāds ir iespējamais atlīdzinājums ieguldījumu aizsardzības standartu pārkāpuma gadījumā?

Starptautiskie ieguldījumu nolīgumi tradicionāli paredz finansiālu zaudējumu atlīdzināšanu kā pieejamo atlīdzinājumu, ko šķirējtiesa var piespriest, ja tā ir konstatējusi pārkāpumu uzņēmējvalsts saistībās pret ārvalstu ieguldītāju.

Saskaņā ar kādiem noteikumiem ieguldījumu strīdi tiek izskatīti šķirējtiesās?

Starptautiskie ieguldījumu nolīgumi parasti ļauj ieguldītājam izvēlēties dažādus šķirējtiesas noteikumus un norises vietas (piemēram, 1965. gada Konvencija par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem un Starptautisko investīciju strīdu izšķiršanas centrs (ICSID), Starptautisko investīciju strīdu izšķiršanas centra (ICSID) papildu mehānisms (ICSID ir visbiežāk izmantotā ieguldītāju un valsts strīdu izšķiršanas vieta), [Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas](#) (UNCITRAL) šķirējtiesas noteikumi, Starptautiskās tirdzniecības palātas (ICC) strīdu izšķiršanas noteikumi, Londonas Starptautiskās šķirējtiesas (LCIA) vai Stokholmas Tirdzniecības palātas Šķirējtiesas institūta noteikumi).

Kādēļ pastāv starptautiskie ieguldījumu nolīgumi un starptautiskais šķirējtiesas mehānisms starp ieguldītāju un valsti?

Ieguldītāju un valsts strīdu izšķiršanas mehānisms starptautiskā šķirējtiesā pirmo reizi tika paredzēts divpusējā ieguldījumu aizsardzības līgumā starp Indonēziju un Nīderlandi (1968. gadā) (**Andrew Newcombe and Luís Paradell, Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment. Nīderlande: Wolters Kluwer Law & Business, 2009., 44.–46. lpp.*). Starptautiskajos ieguldījumu nolīgumos ietvertie ieguldījumu aizsardzības standarti un ieguldītāju tieša piekļuve strīdu izšķiršanas mehānismam (parasti starptautisks šķirējtiesas process starp ieguldītāju un valsti) uzskatāma par līdzekli ārvalstu ieguldījumu plūsmas veicināšanai valstīs, tādējādi sekmējot to attīstību. (*Izpilddirektoru ziņojums par Konvenciju par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem; Starptautiskā Rekonstrukcijas un attīstības banka, 1965. gada 18. marts, III daļa, 10. un 13. apsvērumi.)

Ieguldītāju un valsts šķirējtiesas mehānisms tika izveidots, lai depolizētu ar ārvalstu ieguldījumiem saistītus strīdus, jo nacionālo tiesu objektivitāte un efektivitāte nolēmumos pret ārvalstniekiem tika apšaubīta. Savukārt iepriekš izmantotais diplomātiskās aizsardzības mehānisms varēja izraisīt politisko spriedzi starp ieguldītāja mītnes valsti un ieguldījumu saņēmēju uzņēmējvalsti. (**Shihata, Towards a Greater Depoliticization of Investment Disputes: The Roles of ICSID and MIGA, 1986, 1 ICSID Rev – FILJ 1.*) Tādējādi šī strīdu izšķiršanas mehānisma radīšanas mērķis bija ieguldījumu strīdu depolizācija un strīdu risināšanas objektivitātes nodrošināšana.

Lai gan ieguldītāju un valsts strīdu izšķiršanas mehānisms starptautiskā šķirējtiesā ir tradicionāla starptautisko ieguldījumu nolīgumu sastāvdaļa, starptautiskā sabiedrība pašlaik aktīvi diskutē par tā nepieciešamību un iespējamām reformām (piemēram, sarunas par Eiropas Savienības un Kanādas Visaptverošo ekonomikas un tirdzniecības nolīgumu (CETA)).

Cik caurskatāms ir starptautiskās šķīrējtiesas mehānisms starp ieguldītāju un valsti?

Caurskatāmības līmenis ieguldītāju un valsts šķīrējtiesas procesos ir atkarīgs no attiecīgajam ieguldījumu strīdam piemērojamā starptautiskā ieguldījumu nolīguma un šķīrējtiesas noteikumiem, kurus uz strīda pušu vienošanās pamata piemēro starptautiskajam šķīrējtiesas procesam. Piemēram, Starptautisko investīciju strīdu izšķiršanas centra (ICSID) nolēmumi tiek publiskoti tikai tad, ja abas strīda puses tam piekrīt.

Kas pārstāv Latvijas Republiku starptautiskajā šķīrējtiesā?

Kopš 2015. gada 17. novembra valsts interešu pārstāvību starptautiskajos ieguldījumu strīdos nodrošina Valsts kanceleja. Valsts pārstāvība balstās tā sauktajā "hibrīdmodelī" – Valsts kanceleja sadarbojas ar valsts juridiskajai pārstāvībai pieaicinātiem ārējiem ekspertiem.

Ziņas

[Skatīt vairāk](#)

<https://www.mk.gov.lv/lv/valsts-parstaviba-ieguldijumu-stridos>